

Sosiaalipolitiikan päivät
Pikkuplenaari 26.10.2018
Marja Heikkilä
Huoltaja-säätiö, vpj., johtaja Keski-Suomen
sosiaalialan osaamiskeskus

SOSIAALIHUOLTO – Sote-uudistuksen kipukohta

Huoltaja-säätiö | Toinen linja 14, 00530 Helsinki | puhelin 09 771 2510 | faksi 09 771 2209 | s-posti toimisto@huoltaja-saatio.fi | www.huoltaja-saatio.fi

● Sisältö

1. Huoltaja-säätiö
2. Peruskäsitteistä: sosiaalihoolto, sote-uudistus, Huoltaja-säätiö ja sote-uudistus
3. Kipukohtia
4. Ratkaisuehdotuksia

1. Huoltaja-säätiö – 3 pointtia

- Historia juontaa juurensa vuoteen 1912, jolloin perustettiin *Köyhäinhoitolehti* uudistamaan suomalaista köyhäinhoitoa. Lasten, vanhusten ja vaivaisten köyhäinhuutokaupoista haluttiin päästä eroon epäinhimillisinä.
- Lehdestä kehittyi vuosikymmenien saatossa sosiaalialan arvostettu ammattilehti, joka ilmestyi eri nimillä aina 100 vuoden ikään, vuoteen 2012 saakka.
- Nykyään Huoltaja-säätiö edistää ja tukee sosiaalihuollon uudistamista järjestämällä asiantuntijaseminaareja, jakamalla apurahoja ja palkintoja sekä välittämällä tietoa verkon välityksellä.
<http://www.huoltaja-saatio.fi/>

2. Mitä on sosiaalihuolto?

- **Sosiaalihuolto sisältää:**
  - koko väestön yleiset sosiaalipalvelut (sosiaalihuoltolaki)
  - eräiden väestöryhmien erityispalvelut (erityislait)
  - sosiaalihuollon taloudellisen tuen ja toimeentuloturvan
- Sosiaalihuollon tavoitteena on tasata eroja hyvinvoinnissa ja edistää
  - ihmisten ja yhteisöjen toimintakykyä, osallisuutta ja turvallisuutta.
- Sosiaalihuollolla on tärkeä rooli lisätä kansalaisten yhteenkuuluvuutta, luottamusta ja yhteiskunnallista vakautta.
- Tiivis yhteistyö eri sektoreiden ja toimijoiden kanssa.

Huoltaja-säätiö ja Sote- uudistus

- Hallituksen ja verkoston jäsenet mukana uudistuksen eri työryhmissä ja lausunnon antajina valiokunnissa
- Pidetty esillä:
  1. laaja-alaista, hallinnonalarajat ylittävää hyvinvointinäkemystä,
  2. palvelujen uudistustarvetta - erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta,
  3. vaikuttavuusnäyttöön pohjautuvaa työskentelyä sekä
  4. tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen merkitystä sosiaalialalla – lainsäädäntötarve!

Sote-uudistus

- "Uudistuksen tavoitteena on tarjota ihmisille nykyistä yhdenvertaisempia palveluja, vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannusten kasvua. Peruspalveluja vahvistetaan ja digitaalisia palveluja hyödynnetään paremmin."
(<https://alueuudistus.fi/uudistuksen-yleisesittely>)
- PYSYNYT SUUNNILLEEN SAMANA VUOSIEN SAATOSSA. ERI HALLITUSTEN KEINOT VAIHDELLEET.
- Sipilän hallitusohjelman mukainen eteneminen 1) sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatio ja rakenneuudistus, 2) yksikanavainen rahoitusmalli huomioiden työterveyshuollon asema ja 3) valinnanvapauden toteuttaminen ja tuotannon monipuolistaminen.
- VAIKEUKSIA SOSIAALIHUOLTOON TOI ERITYISESTI NS. LEHMÄNKAUPASSA SOVITTU VALINNANVAPAUSMALLI

Sosiaalihuolto uudessa sotessa?

- **Sote-keskukset**
  - Sosiaaliohjaus ja neuvonta – ei päätöksentekoa
  - Valinnanvapauspilotit meneillään – mitä tuloksia??
- **Liikelaitos**
  - Sosiaalihuollon uusi kotipesä – ei pelkästään erityispalveluiden
  - Mahdollistaa integraation, osaamisen vahvistamisen?
- **Asiakasryhmäkohtaiset keskittymät**
  - Perhekeskukset, ohjaamot, ikääntyneiden palveluohjauskeskukset (mm. KAAPO), ym.
  - Linkitys muuhun palvelujärjestelmään – ei selkeää lainsäädäntöä
- **Palveluohjaus – erityisessä roolissa!**

Huoltaja-säätiö

| | 7

3. Kipukohtia – voidaanko korjata sote-uudistuksella?

1. Kuntapohjalta aluepohjalle – uusi toimintamalli?
  - Sosiaalihuollon keskittäminen ja porrastus – asetus tekeillä terveydenhuollon mallin mukaan
  - Toteutuuko ilman tutkimusnäyttöä? Palveleeko malli sosiaalihuollon asiakkaita?
2. Yksi matala kynnyks kaikille?
  - Sote-keskus vai lääkärikeskus?
3. Ikääntyminen/kestävyysvaje – sote-uudistuksen keskeinen draiveri?
  - Onko ikääntyneiden palveluissa enää sosiaalista? Vrt. Maslov.*
4. 20/80 - paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat?
  - Palveluintegraation tarve
  - Sujuvat palvelupolut

Huoltaja-säätiö

8

9.11.2018

Maslovin tarvehierarkia(karkeimmillaan....)

Huoltaja-säätiö

Miksi sosiaalihuolto jäänyt sote-uudistuksessa vaille ymmärrystä?

- Sosiaalihuollon vaikuttajat suurelta osin sote-integraation kannattajia mutta lait kirjoitettu terveydenhuollon nykyhierarkioiden ja porrastuksen näkökulmasta
- Sosiaalihuollon osalta muutos historiallinen
- Seurakunta/kunta – köyhäinhoito – sosiaalihuolto linkittynyt toisiinsa vuosisatojen ajan – ja edelleen
- Terveydenhuollon eriytyminen alkanut jo aikaisemmin
- Sosiaalihuollon toiminta ja tuottamismallit verkostoituneita, usein monituottajamalleja

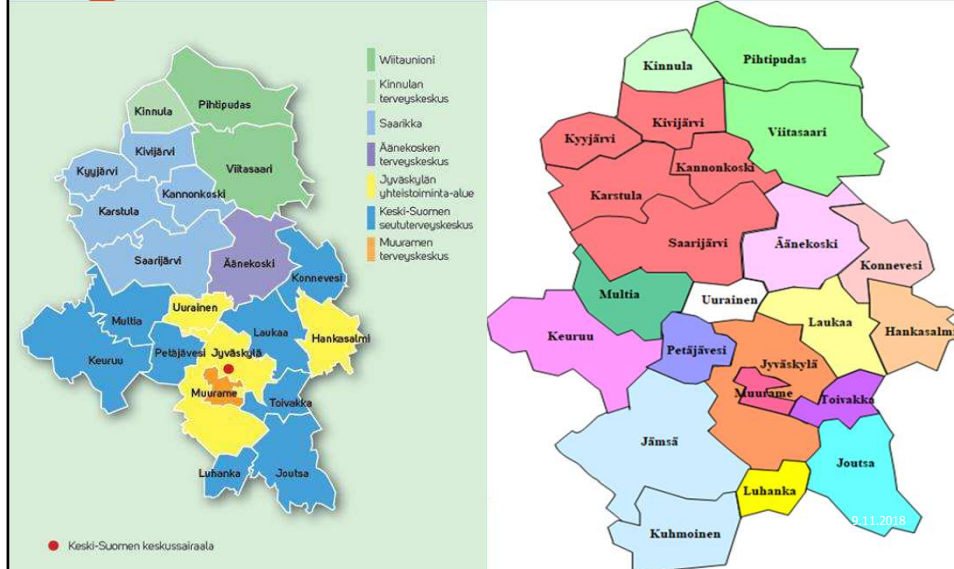
Huoltaja-säätiö

10

9.11.2018

Terveydenhuollon järjestäminen (7) Sosiaalihuollon järjestäminen (17)

Esimerkkinä Keski-Suomi

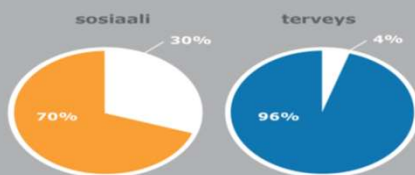
Sosiaalihuollon tuottajina/toteuttajina

- Kunnat, kuntayhtymät, kuntien yhteiset
- Ostopalvelut, ulkoistukset
- *Järjestöillä* edelleen suuri rooli palvelujen tuottajina
- Sote ei tuo suurta muutosta yksityisen tuotannon osuuteen mutta vrt. Ei myytävänä –kampanja!
- Sosiaalihuolto sote-uudistuksen sijaiskärsijänä?

SOSIAALIPALVELUT JA TERVEYSPALVELUT

NYKY-TILANNE*

18,5 mrd.C

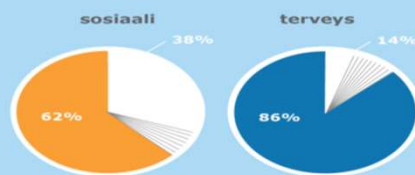

• julkinen • yksityinen

* arvo 2015 tasossa
Lähteet: v.2015 Kuntatalous-tilasto, Terveydenhuollon menot ja rahoitus -tilasto (THL)

VALINNANVAPAUDEN VAIKUTUS v.2024*

18,5 mrd.C

Yksityisen tuotannon markkinaosuuden kasvu

Valinnanvapauslainsäädännön (stvlk:n käsittelyssä) ongelma

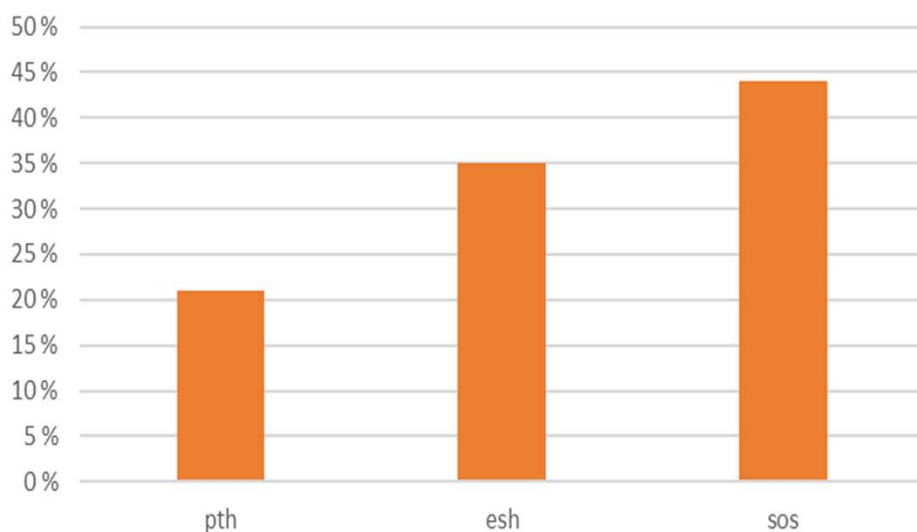
- Uuden, vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain mahdollistama sosiaalihuollon prosessin toteuttaminen entistä nopeammin, palveluita integroiden ja asiakkaan kanssa alkanut juuri toteutua kunnissa – jatkon turvaaminen!?
- Uutta lainsäädäntöä valmisteltaessa ei ole ollut tarpeeksi aikaa tai sosiaalihuollon asiantuntijoita mukana pohtimassa sen toimivuutta sosiaalihuollon asiakkaan näkökulmasta, vaikka sosiaalihuollon rooli ja merkitys kokonaisuudessa on suuri – ratkaiseva*
- Prosessi pirstoutuu siten, että asiakkaan on vaikea tietää, mistä ja miten palvelua on saatavissa – miten estetään?

* Ks. seuraava dia

Huoltaja-säätiö

13

SOTE-MENOT KESKI-SUOMESSA (2015)
PALVELUIDEN OSUUDET

4. Jotta sosiaalihuollon prosessia muotoutuvassa palvelujärjestelmässä voitaisiin parantaa, tulee sote-keskuksen sosiaalihuollon osuutta kasvattaa

- HE:n mukainen sosiaaliohjaus sote-keskuksessa ei turvaa **sosiaalipalvelujen** eikä **integroitujen** palvelujen tarpeessa olevan asiakkaan tilannetta, vaan pakottaa hänet liian usein liian nopeasti liian raskaiden palveluiden piiriin
- Kun edellinen lakiversio valinnanvapauslaiksi kompastui perustuslakivaliokunnassa siihen, ettei yksityinen sote-keskus voi käyttää julkista valtaa ja tehdä palvelujen myöntämistä koskevia viranomaispäätöksiä, nyt on menty toiseen ääripäähän.
- Tosiasiassa sosiaalityö ja sosiaaliohjaus ovat pääosin ihmisten kohtaamista, psykososiaalista tukea, tukiverkoston rakentamista, monipuolista viestintää ja rakenteellista sosiaalityötä, jota voidaan tehdä soveltuvin osin myös sote-keskuksessa.

Huoltaja-säätiö

15

Ratkaisuehdotus

- **Kapitaatiomallin rahoitukseen** turvataan sosiaaliohjauksen rahoitus sellaisena, että sillä on mahdollisuus ohjata ja rahoittaa sellainen sosiaaliohjaus/sosiaalityö sote-keskuksessa, joka **turvaa perustason sote-integraation ja vähentää kustannuksia sekä helpottaa ihmisten asioimista järjestelmässä.**
  - Järjestelmä myös **arvioi** palvelukokonaisuuden onnistumista
- Kyseessä ei olisi pelkkä sosiaalihuollon asiakkaiden pois-ohjaaminen, vaan **huolta pitävä malli, joka pyrkisi ratkaisemaan ihmisten elämän ongelmia perustasolla.**
  - Kyseessä sosiaalinen investointi, joka turvaisi hyvinvoinnin toteutumista.

Huoltaja-säätiö

16

Sosiaalihuollon prosessin ja päätöksenteon kannalta keskeiseen rooliin uudessa palvelumallissa asettuu liikelaitos

UHKIA:

- Uhkana on, että **palveluiden saatavuus** keskuskaupunkien ulkopuolella ja niiden räätälöinti **heikkenee**
  - Vrt. toimeentulotuen Kela-siirron vaikutukset kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin – ymmärrys sosiaalityöstä ja huollosta!
  - ParasSos –tutkimushankkeen tulokset*
- Vaarana on myös se, että liikelaitoksista tulee sosiaalihuollon osalta vain **”arviointi- ja päätöstehtaita”**.
  - Palvelu hajaantuu lukuisiin ostopalveluihin ja seteleihin.

*ParasSos: Mitä tapahtuu kuntalaisen sosiaalipalveluille Paras-uudistuksessa? -tutkimusohjelma 2008 -2011. THL

Huoltaja-säätiö

Mahdollisuuksia

- Prosessiin on mahdollista synnyttää uusi maakunnallinen/alueellinen sosiaalihuollon erityisosaamisen rakenne, kunhan vain uusi tilanne osataan käyttää hyödyksi.
  - Uutta rakennetta kaivataan erityisesti vammais-, lastensuojelu-, vanhus- päihde- ja mielenterveyspalveluissa.
  - Usein kysymys myös moniammatillisten/toimijaisten ryhmien työskentelystä, joihin uusi malli antaisi mahdollisuuden.
  - Keskeistä myös osaamisen tukirakenteet
  - Vaatii pohjakeen tutkimuksellista kehittämistä
  - Vaatii toimiakseen kehittämis- ja tutkimusresursseja tuekseen

Huoltaja-säätiö

18

9.11.2018

Ratkaisuehdotus

- **Sosiaalihuollon asiakasprosessin turvaamiseksi rahoitetaan maakunnallisen/alueellisen sosiaalihuollon organisoiminen.**
- Sosiaalihuollon siirtyminen kuntatasolta maakunnalliseksi ja samalla valinnanvapauden toteuttaminen on niin **valtava prosessi**, että ei ole mitään edellytyksiä synnyttää hallittua ja asiakkaita hyödyttävää sosiaalihuollon palveluprosessia ilman merkittävää lisäpanostusta.
- **Myös liikelaitosmalli ja palveluohjauksen toiminta edellyttävät kehittämistä, kokeilua ja pilotointia sekä niiden rahoitusta!**
- **Tutkimus ja arviointi!**
  - – Jääkö ParasSos ainoaksi sosiaalihuollon arviointihankkeeksi?

Huoltaja-säätiö

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkijoiden ja toimijoiden rooli

- **Osaammeko sanoittaa** sosiaalisen roolin ja merkityksen
  - Esimerkiksi vanhustyössä?
  - Onko meillä näyttöä?
- Onko meillä **kestävyyttä**
  - Jaksammeko vuodesta toiseen nostaa esiin peruskysymyksiä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, kaikkein heikoimmassa asemassa olevista tai sote-integraation tarpeesta?
- **Sote-uudistus tulee kuitenkin ja siirrytään aluemalliin oli hallituspohja mikä tahansa**
- **Ratkaisujen pohjaksi tarvittaisiin paljon nykyistä enemmän sosiaalipoliittista tietoa**

Huoltaja-säätiö

20

9.11.2018

Kiitos mielenkiinnosta!

Huoltaja-säätiö | Toinen linja 14, 00530 Helsinki | puhelin 09 771 2510 | faksi 09 771 2209 | s-posti toimisto@huoltaja-saatio.fi | www.huoltaja-saatio.fi